

হাইফেনৰ ব্যৱহাৰ :

হাইফেনৰ প্ৰয়োগ সংস্কৃতত নাছিল। ই অসমীয়ালৈ নতুনকৈ আহিছে। “শব্দৰ উচ্চাৰণ শুদ্ধকৈ ৰাখিবলৈ আৰু দ্ব্যর্থকতা গুচাই অৰ্থ সুস্পষ্ট কৰিবলৈ হাইফেন প্ৰয়োগ কৰা হয়।”

- (ক) এটা মাত্ৰ স্বৰান্ত অক্ষৰৰ শব্দৰ পিছত অন্য শব্দ যোগ হ'লে তেওঁ অক্ষৰটোৰ দীৰ্ঘ মাত্ৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ হাইফেন দিব লাগে। যেনে—
ন-গাঁও, ৰ-ৰৈয়া, গা-ধন, সু-পুৰুষ, ন-শিকাৰু ইত্যাদি।
- (খ) নঞৰ্থক অনা-উপসৰ্গৰে আৰম্ভ হোৱা শব্দত সন্ধি হৈ লগ নালাগিলে হাইফেন ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—অনা-অসমীয়া, অনা-কামৰূপী ইত্যাদি।
- (গ) বৰ্ণ, ধ্বনি বা আখৰ বুজাবলৈ হাইফেন ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—
অ-বৰ্ণ, ৰ-কাৰ ইত্যাদি।
- (ঘ) অন্য লিপিত লিখা শব্দত অসমীয়া প্ৰত্যয় বা বিভক্তি লগ লাগিলে হাইফেন ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—
অসমীয়া-প্ৰত্যয়, অসমীয়া-বিভক্তি ইত্যাদি।

অতীয়া : সাচ্ + অতীয়া = সাঁচতীয়া,
 অৰী : দে + অৰী = দেউৰী,
 অৰীয়া : খ্ + অৰীয়া = খাবৰীয়া,
 আৰু : লিখ্ + আৰু = লিখাৰু,
 উৰা : কান্দ + উৰা = কান্দুৰা,
 ঈয়া : বখ্ + ঈয়া = বখীয়া,
 ওঁতা : খ্ + ওঁতা = খাওঁতা।

(খ) ভাববাচ্যত অতি, অন্ত, আল্ আদি প্ৰত্যয়ৰ সংযোগত সৃষ্টি হোৱা শব্দবোৰ এনেধৰণৰ—

অতি : খজুৱা + অতি = খজুৱতি,

অন্ত : চল্ + অন্ত = চলন্ত,

আল্ : বস্ + আল্ = বসাল।

(গ) ক্ৰিয়া কৰি থকা বুজালে ওঁতে; ভবিষ্যৎ কালত ইলে; অতীত কালত ইলত আদি প্ৰত্যয়ৰ সংযোগত সৃষ্টি হোৱা শব্দবোৰ এনে—

ওঁতে : ধব্ + ওঁতে = ধৰোঁতে,

ইলে : শু + ইলে = শুলে,

ইলত : যা + ইলত = গ'লত।

তদ্ধিৎ প্ৰত্যয় :

(ক) তদ্ধিৎ প্ৰত্যয়সমূহ বিভিন্ন ৰূপেৰে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, -ঈ প্ৰত্যয়ৰ কথা ক'ব পাৰি। ই মূলতঃ স্ত্ৰীলিংগবাচক। মামী, বৰানী, চাকৰনী, গোলাপী, ফাগুনী ইত্যাদি -ঈ প্ৰত্যয় যুক্ত শব্দ। অৱশ্যে লিংগ নিৰপেক্ষ ৰূপতো -ঈ প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ হয়। যেনে— ধনী, দেশী, ৰাজস্থানী, বিলাতী ইত্যাদি।

(খ) -ঈয় প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰত দেশীয়, পূজনীয়, শাৰদীয় ইত্যাদি শব্দ গঢ় লয়। -ঈয়া প্ৰত্যয় কেৱল জাতিবাচক শব্দত যুক্ত হয়। যেনে— অসমীয়া, ভূটীয়া ইত্যাদি।

(গ) -ই প্ৰত্যয় বিশেষ্যবাচক। যেনে— চাকৰি, পাচলি, পোহাৰি, আদৰি, নিগাজি ইত্যাদি।

(ঘ) -অনি বিশেষ্য আৰু বিশেষণবাচক প্ৰত্যয়। যেনে— ধাননি, শাকনি, ভটিয়নি ইত্যাদি।

(ঙ) -আলি বিশেষ্য আৰু বিশেষণবাচক প্ৰত্যয়। যেনে— বেঙ্গালি, ভোগালি, দীপালি ইত্যাদি।

(চ) -ইয়া প্ৰত্যয়ৰ সংযোগত হালদীয়া, খণিৰা, লক্ষ্মণচিহ্না, গৰ্ভদীয়া ইত্যাদি শব্দৰ সৃষ্টি হয়।

(ছ) -ইয়াল আৰু -ইয়াৰ প্ৰত্যয়ৰ সংযোগত মৰনিয়াল, কাণিয়াল, মগনিয়াৰ, খাটনিয়াৰ ইত্যাদি শব্দৰ সৃষ্টি হয়।

নিৰ্দেশাঙ্ক আৰু অনিৰ্দেশাঙ্ক প্ৰত্যয়সমূহৰ ব্যৱহাৰিক ক্ষেত্ৰতো আৰু জেঁটনিত সমস্যাৰ সৃষ্টি হয়। কোনো বস্তুৰ আকৃতি, প্ৰকৃতি, স্থিতি, নিৰ্দিষ্টকৈ বুজাবলৈ নিৰ্দেশাঙ্ক প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, বহল আৰু পাতল বস্তু বুজাবলৈ চলা/চলি, খন/খনি প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে— কাঠচটা, টিংখন ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাত সততে প্ৰয়োগ হোৱা নিৰ্দিষ্টতাৰাচক প্ৰত্যয়সমূহ

হ'ল—

কণ, কণি : ল'ৰাকণ, দয়াকণি

কোছ, আটি, মুঠি : চুলিকোছ, খৰিয়াটি, বাঁহমুঠি

খন, খনি : কিতাপখন, নৈখনি

বিৰা, মিলা : পানবিৰা, পাতখিলা

গছ, গছি : চাকিগছ, বস্তিগছি

গৰাকী : নেতাগৰাকী

গোট : হৰিণগোট

চটা/চটি : বাঁহচটা, পাটচটি

জন, জনা, জনী : ল'ৰাজন, বাণীজনা, ছেৱালীজনী

টা, টি, টো : এটা, ল'ৰাটি, ঘৰটো

টাৰ, টাৰি, টুকুৰা, টুকুৰি : চুলিটাৰ, চুলীটাৰি, কাঠটুকুৰা, বহীটুকুৰি

ডাল, ডালি, ডোখৰা, ডুখৰি : বাঁহডাল, লতাডালি, খৰিডোখৰ,

কাপোৰডুখৰি।

ধাৰ, ধাৰি : মণিধাৰ, মণিধাৰি

পাট : ব'ঠাপাট

ফেৰা, ফেৰি : লোণফেৰা, মৰমফেৰি

লদা : মাটিলদা ইত্যাদি।

যোগাযোগমূলক অসমীয়া ভাষা ● ৬১

সংখ্যাবাচক শব্দৰ পাছত এক, মান, আদি অনিৰ্দেশক প্ৰত্যয় সংযোগ
কৰি সংখ্যাৰ অনিৰ্দিষ্টতা বুজোৱা হয়। যেনে— এক : মাহ + এক = মাহেক
মান : দুটা + মান = দুটামান; দুজনমান, দুখনমান ইত্যাদি।

সংস্কৃত শব্দৰ লগত অসমীয়া প্ৰত্যয় আৰু অসমীয়া শব্দৰ লগত
সংস্কৃত প্ৰত্যয় যোগ কৰি কিছুমান শব্দ সৃষ্টি কৰা হয় যদিও ই শুদ্ধ নহয়
উদাহৰণস্বৰূপে—সংখ্যাবাচক অসমীয়া শব্দৰ লগত সংস্কৃত প্ৰত্যয় তম
সংযোগ কৰি বহুতে নতুন শব্দ সৃষ্টি কৰে। যেনে— সাতত্ৰিশতম; ইয়াত
সাতত্ৰিশ অসমীয়া শব্দ হোৱা হেতুকে তম প্ৰত্যয় যোগ কৰিব নোৱাৰি
সপ্তত্ৰিশতমহে শুদ্ধ।